

JOVENÍVOLA

Octubre 1.957

En reprendre la nostra tasca volem complir amb un deute i un deure, compliment que portem a terme amb el major respecte, amor i devoció i amb la major satisfacció i bona voluntat.

El parentiu espiritual amb fets i idees paral·leles entre el Mestre Joan Llongueres i la nostra Entitat, és clar i respectat per tots els que havien conegut ambdues activitats. En dedicar-li un record, volem que no sigui - per record - una cosa apagada, sinó plena de vida, amb la vivacitat fecunda de l'exemple, que podem seguir essencialment en tantes i tan diverses formes.

EL MESTRE JOAN LLONGUERES, PEDAGOG I MÚSIC

Entre les activitats que la forta personalitat del mestre Joan Llongueres desenvolupà sobresurten, a més de la de poeta exquisit, la de pedagog musical i la de músic destacat.

En plau ara fer alguns comentaris per als lectors de JOVENÍVOLA, a propòsit dels dos aspectes darrerament esmentats, amb motiu d'escaure's en aquest mes d'octubre el IV aniversari del traspàs del plorat mestre i amic, ja que el seu record perdura en nosaltres a través del temps. No en va jo havia estat deixeble seu de gimnàstica rítmica i sentia per ell una veritable estimació.

La majoria dels qui llegeixin aquestes ratlles, es recordaran d'haver vist el mestre Joan Llongueres voltat de la mainada, inquieta i juganera, en les classes de rítmica, en els assaigs de les festes que feia el dia dels Reis a la tarda i en les pròpies festes. Estar entre els infants, era per a ell, trobar-se en el seu element, com el peix a l'aigua. Si bé és cert que li portava molts neguits i més d'un disgust, ell hi gaudia i estava content quan les coses rutllaven i el resultat de la diada era plenament satisfactori.

Des dels principis de la seva estada a Terrassa, va tractar els infants en aquella modelica escola "Vallparadís", on es començaven a practicar els moderns mètodes d'educació, i on es posà la música al lloc d'honor que li corresponia, canviant-la de "assignatura de adorno" (tal era el concepte que es tenia de l'art dels sons als "colegios"), enlaira-la a un element més de l'educació, un dels factors més importants per a la formació integral de l'home.

El mestre Llongueres que no desconeixia aquest poder educatiu de la música, s'abocà de ple en aquesta tasca i començà a treballar amb aquells infants i amb els de la seva "Escola Choral", fent-los cantar les nostres cançons populars i també d'altres per tal d'educar-los la tendra veueta i

l'orella. Estava al corrent de les noves teories i dels nous mètodes d'ensenyament a través de les revistes que d'aquí i de fora llegia constantment. Així fou com s'assabentà de l'existència de les "cançons amb gestos" del mestre Jacques Dalcroze, que tot seguit es va fer enviar de Suïssa, traduint-ne unes quantes i fent-les executar pels infants de l'"Escola Choral".

Juntament amb les cançons amb gestos, va tenir coneixement del nou mètode d'educació pel ritme, dit "gimnàstica rítmica", inventat pel propi Emili Jacques Dalcroze. Li va interessar tant, que no dubtà pas gens d'anarse'n a Hellerau (Alemanya), on en aquell moment tenia el seu Institut Jacques Dalcroze i estudià a fons el nou mètode; i allí, al costat de l'inventor, es passà un curs sencer fins arribar a obtenir el títol de professor diplomat de l'Institut de Hellerau.

Tornà d'Alemanya convençudíssim de les excel·lències del mètode i es posà a treballar amb ell aplicant-lo primer a l'"Escola Choral" de Terrassa, on els infants d'aquest Orfeó que el mestre Llongueres havia fundat foren els primers en rebre'n els beneficis i on se'n feren les primeres demostracions públiques. Cal dir que el que Jacques Dalcroze pretenia amb el seu mètode, era l'educació musical, fent desenvolupar tots els ritmes del cos humà, mitjançant exercicis apropiats tenint sempre com a base l'art dels sons.

La majoria dels qui s'interessaven per l'educació musical dels infants trobaren en aquest sistema un poderós element que els permetia desenvolupar d'una faïso més intuïtiva i més pràctica la intel·ligència musical tant dels infants com de la gent gran.

Per això s'escampà seguidament per tot Europa i cada país tenia el seu propulsor.

El mestre Llongueres en va fer un profund estudi, i el donà a conèixer. De Terrassa va passar a Barcelona, on fundà l'"Institut Català de Rítmica i Plàstica".

L'Orfeó Català, atent tot temps, a les manifestacions de cultura musical que s'ho valen, li va donar acollida, i en l'avui Sala Lluís Millet, va començar les seves tasques amb un estol de deixebles petits i grans, que més endavant havien d'ésser altres propagadors del sistema de gimnàstica-rítmica de Jacques Dalcroze.

L'Orfeó Català no solament va cedir la sala, per tal que s'hi fessin les classes, sinó que en ocasió del primer festival del Ritme i de la Dansa que si la memòria no em falla, es va celebrar el mes de maig de 1914, en l'hemicicle del Palau la secció de senyoretes hi va col·laborar, cantant: "Les ballades de Lormont", de César Franck, mentre les deixebles del mestre Joan Llongueres, interpretaven plàsticament, dansant, aquesta composició.

Però, no fou aquesta la primera demostració que del mètode de Jacques Dalcroze es feia a Barcelona. Uns anys abans, l'any 1910, vingueren els infants de l'"Escola Choral" de Terrassa, i en el propi hemicicle del Palau, varen fer una esplèndida sessió de Cançons amb gestos, del músic suís.

El qui escriu aquestes ratlles, que aleshores era un noi, va tenir el goig d'assistir-hi i recorda encara qualche detall. El mestre Joan Llongueres, joveníssim, amb una llarga cabellera i vestit de frac, es situà al passadís central del pati de butaques, tocant a l'hemicicle. Des d'allí estant, dirigia els petits cantaires, nens i nenes, els quals actuaven dalt de l'estrada, abillats els primers amb una bruseta i pantalons blancs, i les nenes amb una bateta també blanca. Portaven als peus mitjons i esperdonyes blanques, i es movien i cantaven amb gràcia i soltura. L'escenari estava guarnit amb plantes verdes, tan ben disposades, que era talment un jardí.

Entre les cançons que cantaren recordo: "Rividiididididiti", "Ronda del nen que no es vol menjar les sopes", "La casa petita", "Ronda dels ocellets bons minyons"..., que em feren una gran impressió, i també al públic que hi assistí, el qual aplaudí llargament els petits cantaires i el seu mestre, que, estirat pels infants comparégué a l'hemicicle a rebre les demostracions d'entusiasme dels assistents a aquella esplèndida demostració d'educació musical.

Però, el mestre Llongueres, no s'acontentava del petit marc en què havia iniciat les seves tasques d'educador; volia que tots els infants de Catalunya gaudissin de les excel·lències del nou mètode i, en definitiva, que tots agafessin gust per a la música. Aleshores va ésser quan començà la campanya d'articles, conferències, demostracions i cursots del sistema de Jacques Dalcroze.

Si fullegeu la col·lecció de la nostra enyorada REVISTA MUSICAL CATALANA, hi trobareu els articles del mestre més amunt esmentats. Arran d'aquesta campanya, l'"Institut Català de Rítmica i Plàstica", va prendre una gran volada i les seves classes es vegeren curulles de deixebles (especialment senyoretes i infants), que venien a conèixer pràcticament el mètode que el mestre Llongueres preconitzava.

Per tal que tots els estudiosos poguessin gaudir-se'n, s'establiren unes classes gratuïtes, a les quals tot seguit acudiren no solament músics, sinó també professors d'escoles en general.

S'interessaren també pel nou sistema, un estol de músics que volgueren aprendre'l i assistiren als cursots. Recordo entre altres: Joan Gibert i Camins (que més tard col·laborà i ajudà el mestre Llongueres en la divulgació del mètode). Josep Musset, Joaquim Pecanins, Josep Güell, de Tàrraga, Pere Vallribera, Artur Martorell, Narcís Massó, que esdevindria auxiliar seu, i el qui escriu aquestes ratlles.

El mestre Lluís Millet, si bé no hi va prendre part activa, també va ésser dels que tot seguit es varen interessar per la gimnàstica-rítmica, i en un llibret que el mestre Llongueres va publicar, d'escrits elogiosos pel mètode de Dalcroze, fets per un bon nombre de pedagogs, crítics d'art i músics, hi va estampar la seva valuosa opinió, per cort bon laudatòria.

Hi havia també una nombrosa secció d'infants que constituïen l'element base de l'Institut. Aquest, feia tots els anys una demostració pràctica dels resultats obtinguts, que solia celebrar-se el dia dels Reis, festa de la mainada, tal com hem esmentat abans. El Palau de la Música Catalana, s'omplia de gom a gom, principalment de gent menuda que anaven a veure les cançons dels menuts de l'"Institut". Però la festa no consistia solament de cançons amb gestos. Les alumnes dels cursos més avançats feien demostracions de plàstica animada. Com a preludi, en cada festa hom feia davant del públic una veritable classe de rítmica, precedida d'una explicació que feia el mestre Llongueres.

El sistema anava escampant-se i adquirint nous adeptes, i s'anava aplicant en escoles i centres d'ensenyament. Fins i tot algun Orfeó implantà per als seus petits cantaires el sistema de Jacques Dalcroze.

L'Ajuntament de Barcelona volgué organitzar l'educació musical a les escoles i fou aleshores quan la Comissió de Cultura encarregà al Mestre Llongueres la confecció d'un pla, per tal d'aplicar-lo als esmentats centres d'ensenyament.

Llongueres basava el seu pla d'educació musical en els punts següents:

- a) Educació dels ritmes del cos mitjançant la rítmica de Jacques Dalcroze.
- b) Educació de la veu i de l'orella, fent servir les cançons, amb preferència les cançons populars de tot arreu, però especialment les catalanes.
- c) Inici de la tècnica musical, a base de lleugeres nocions de solfeig.
- d) Es

tudi dels moviments i la seva expressió, amb les cançons amb gestos, i e) Adquisició del gust per a la bona música, fent breus audicions musicals comentades, ja fos a la mateixa escola, ja fos portant-los a escoltar música a les sales de concerts.

Ja veieu com aquest pla era ben ambiciós. En resum, el que en ell es pretenia, era que els infants agafessin gust a la bona música, a través de tota la gradació de coneixements suara exposats.

L'Ajuntament, millor dit, la Comissió de Cultura de l'Ajuntament, va acceptar el pla que havia encomanat al mestre Llongueres, i per "via d'assaigs" es va implantar a unes poques escoles municipals. Com sigui que ell sol no podia abastar la tasca, s'encarregà de la direcció i va cridar uns quants deixebles de tota la seva confiança - entre els quals em distingí a mi - i tot seguit es varen posar a la tasca.

Podeu pensar amb quin entusiasme ho feren, i amb quines ganes de triomfar. Tots els nous professors estimàvem prou el mestre Llongueres i cada u a l'escola que li havia estat encomanada, es lliurà a la tasca amb tota la il·lusió. Aquest assaig, segons sembla, donà bon resultat, de manera que després es varen crear amb caràcter definitiu unes places de professors d'educació musical a les escoles.

Fruit d'aquestes activitats pedagògic-musicals són les encisadores cançons amb gestos que el mestre Joan Llongueres composà adaptant a la nostra idiosincràcia, el pensament de Jacques Dalcroze. Molts dels que ara ja són grans, de petits han cantat, s'han bellugat i han dansat al so d'aquestes candoroses cançons. Jo no sé ara el nombre exacte que en va compondre. Sols sé que són moltes, i que constitueixen una gradació per a infants de totes edats i de tots coneixements. Fem memòria d'algunes d'elles: "Les formiguetes", que és la primera que escrigué. "El que canten els ocells", "Quan jo vaig al camp", "Són deu noies per casar", "Els soldats vénen de França", "Les calces del Jan", "Els bons marxants", i tantes d'altres, que la seva sola enumeració, ens ompliria més espai del que disposem. L'esperit de superació constant de què estava posseït el mestre, l'inclinava a trobar noves modalitats en el gènere, i així fou com composà petits poemes per a infants. Recordem "La festa de Sant Nicolau", "El Joc del Cel", i "Les figures del pessebre", per a mi aquest darrer el més reeixit. Vull dir que, - ja ho sabeu - havent estat jo, de gran, deixeble del mestre Llongueres, perquè m'han interessat tot temps les qüestions de l'educació musical, l'havia ajudat moltes vegades a preparar les festes, i mentre ell feia observacions a la mainada i als grans, jo tocava al piano les seves belles cançons.

Em cap el goig d'haver tocat per primera vegada en la partitura autògrafa, la cançó, més ben dit, el poemeta "Les figures del pessebre", que tant d'èxit assolí i que està tan tendrament realitzada, perquè el seu autor, sentia tant el Nadal, portava tant dins seu el fet meravellós del Naixement de l'Infant Diví, que quan l'havia de manifestar, ho feia d'aquella manera tan seva, tan única, talment com ho va demostrar en les seves poesies nadalenques, en la conferència de "Les cançons de Nadal" i sobretot en "Les figures del pessebre".

Com que era poeta, a la vegada que músic, ell mateix es feia lletra i música de les seves cançons i en cada una d'elles, alligona els petits cantaires, i els encamina cap al bé, cap a l'amor, al treball, als pares o al pròxim en general, cap a Déu, a la vegada que els encomana l'autèntica joia que ells mateixos ja porten dintre, acomplint així aquelles paraules del Diví Mestre, perquè ell es sabia fer un infant més entre els infants, i per això els infants canten i juguen les seves cançons amb la llum als ulls i el somriure a flor de llavis, perquè són fetes d'un altre infant més gran que ells, i que com a tals els coneix i fa les coses que ell sap que els agraden.

Aquest és el pedagog, l'enamorat de la infantesa. Aquest és el gran infant, l'home bo i creient que sabia encomanar totes aquestes idees a la mainada amb els ulls fits al cel. Per això la seva última cançó és el "Joc del Cel"...

Com a músic ben destacat, el mestre Llongueres, excel·lí, fundant i dirigint la famosa "Escola Choral" de Terrassa. Fou en aquella ciutat, on desplegà les seves activitats musicals, desvetllant el gust per l'art dels sons als terrassencs, organitzant concerts, fent conèixer artistes, fundant institucions que a la música estaven dedicades, dues de les quals encara subsisteixen: la famosa "Capella de Sant Pere" i la "Schola Cantorum". Malhauradament l'"Escola Choral" va extingir-se durant la darrera guerra i no s'ha refet. Jo vaig ésser el seu darrer director, portat allà pel propi mestre Llongueres, que tenia en gran estima la meua humil persona. Terrassa mai no li podrà agrair prou el que ell va fer per la seva ciutat adoptiva.

Va ésser crític musical del diari "La Veu de Catalunya". Els seus articles eren llegits amb veritable delectació i els seus judicis apreciats en el que es mereixien, pel matís de veritat que traspuaven.

Va ésser també un dels més destacats col·laboradors de la nostra REVISTA MUSICAL CATALANA, tractant en els seus articles temes de tota la gamma de qüestions musicals.

Com a compositor, destaquen per damunt de tot les seves cançons amb gestos; algunes d'elles són veritables joiells de gràcia, de finor i de construcció harmònica.

Escrigué també unes petites peces per a piano, per tal que les toguessin els petits estudiants. Sota el títol genèric de "Yan i Mia" les aplegà i són també un exemple de gràcia i bon gust que els petits tocaven amb veritable delectança.

Cançons per a cant i piano, obres per a piano sol (una d'elles premiada en un dels Concurs Patxot), sardanes, col·leccions de cançons populars. (Ell i jo vàrem fer una missió de recerca per terres gironines que donà un òptim resultat). Obres corals, harmonitzacions de cançons populars. L'Orfeó Català li havia cantat "El molí", i darrerament reestrenà els seus famosos "Goigs a la Verge de Núria", que és l'obra més important que escrigué. Sabem que tenia projectes i fins esboços escrits de noves composicions, que no pogué realitzar.

En totes les seves composicions hi traspua la finor del seu esperit, la noblesa del seu cor i la seva franquesa, perquè ell era un d'aquests homes de mirada clara, sense subterfugis ni dobles intencions i per això tots els qui el coneixíem, l'estimàvem. Moltes més coses podríem dir d'ell, però és ja hora que no fatigui més la teua atenció, amable lector. Déu, que és la justícia i la bondat, haurà premiat aquest home bo i just que era el mestre Joan Llongueres, i l'Orfeó Català, que ell tant estimà, tindrà un vetllador més al cel.

JOAN TOMÀS

- - - - -

A JOAN LLONGUERES

El nou-cents vuit l'Eugeni d'Ors predeia
com fóra el vostre monument: un lliiri
de pedra entre les fàbriques d'Egara,
i al cim, no en bust ni en cos enter - rumiï
l'escultor ! -, vós; però se us hi veurien
les mans entre la joia, sota els núvols,
d'unes rajoles lluent i policromes.
! Tanmateix jo d'aria un clos imperi
amb vius de recocó i música blanca !
Perdó. Ja amb l'espasí de la ironia
feia jocs malabars. Per vós escau-me
ara, millor, la dàlia del col.loqui,
místia, potser, com tot el meu. Els lustres
passen de pressa, amic. Les vergassades
de dues guerres han malmès els homes
i el tanc del dubte ha anorreat l'imperi
de la raó fervent. Hi ha molts Picassos
del verb, i vagabunds del "hot" amb aires
de Mozart. Satan, discret - serp, femella
de l'infern ! -, ai, cerca de xuclar el pol.len
de les ales dels àngels de Fra Angèlic.
La xerrameca amb lais de demagògia
parteix els cors, tal pinyes d'estultícia.
I arreu arreu una aura putrefacta
crema el paisatge i esbandeix el cèlic
guió de l'esperit. ! Sols resta Roma !
Amic: benaurat sigui qui s'entesta,
com vós, a unir dolor i amor. Qui lliga
amb gotes de l'esforç d'una jornada
cançons i jocs d'infants de Jacques Dalcroze.
Qui - fora, l'espetic del terratrèmol -
encasta llum d'emoció en la gràcia
d'un sonet. Qui guarneix el pentagrama
amb sons divins de clavellina i menta.
Qui - cavaller Chiron el vuit, l'espasa
al cint i ploma en rest, collia roses
frescals d'aurores de ciutadania -
ha bastit ja el seu monument amb pedra
de silenci de llàgrimes i xiscles
d'insomnis cor endins, entre una audàcia
de diamants que la rabor aixopluga.

MIQUEL SAPERAS

EL MESTRE JOAN LLONGUERES, POETA

Quan Joan Llongueres publicà el seu primer llibre, l'any 1906, els poetes duïen amples barrets negres, folgades cabelleres i exuberants xalines: se'ls coneixia de lluny ! Però en la negror externa en què ara ens afigurem els artistes d'aleshores hi havia un desig interior de llum i d'immensitat. Era el mateix any que Maragall publicava "Enllà", i els poemes de l'època estan plens d'infinit, d'excelsituds i d'arborades claredats. El llibre de Llongueres es titula "Lluminosos", i en la seva modestia correspon a la tendència espiritual i cristiana, íntima, iniciada pel gran poeta ciutadà, pel qual sent gran veneració. El paisatge és un misteri per descloure, sagrat, i el goig de contemplar-lo es confon amb el de la llar, perquè en el paisatge admiren l'obra de Déu i es plauen de seguir-la dins de casa. Les finestres, que tantes vegades apareixen

en les imatges poètiques de Llongueres, són la comunicació entre la llar i el defora, per on arriba la llum del cel i són, com els ulls, el pas entre la intimitat de l'ànima i l'espai inaccessible, camí de l'eternitat. El paisatge, gairebé a peu pla, en el baix Llobregat va guanyant qualitats en l'obra immediata del mestre, amb una dolçor i una tendresa que no havien de minvar mai més en l'home que els contempla amb ulls humans per explicar-se'l i dir-hi la seva poquesa, tan alta que s'identifica amb els rossinyols, els grills, els papallons i l'aire gràcil. La poesia es va formant en aquest conjunt de serenitat, de tranquil·litat, d'estimació i d'esperança. Aquestes són les característiques principals de "L'estiu al cor", llibre que marca la perfecta plenitud de l'autor al fil dels seus cinquanta anys i que és, encara, el més afinat dels seus volums.

En el pròleg d'aquest llibre el mestre Amadeu Vives definí Llongueres com "un home que camina i s'enyora", en la il·lusió del repòs. L'enyorança del poeta, però, havia de fer-se més colpidora a partir del 1936, quan la guerra el privà de l'habitual confortació religiosa, i en l'esfondrada de tants de valors espirituals que ell mateix havia contribuït a crear com a escriptor, músic i pedagog. L'enyor s'ha fet definitiu, com el de l'exiliat en la seva terra, que espera l'alliberació absoluta en la vellesa i, sobretot, en la fe de l'Eternitat que cultivà des del primer dia. És a partir del 1942 que Llongueres aplega en pulquerrims volums de bibliòfil els poemes escrits durant els anys penosos i els n'ajunta molts dels temps anteriors que no havien estat recollits encara, i totes les virtuts s'hi entrellacen harmoniosament per ajudar les més altes, de fe i d'esperança. El paisatge s'estén a Montserrat i al Montseny, "los pits de Catalunya", en els quals s'ha nodrit, i així com la muntanya santa l'ajuda en la unció religiosa pel monestir i la Verge, dels quals és devot, el Montseny li dona de nou els goigs de la llum, de la serenor i de la melangia tan grats als poetes. Un record a Verdaguier, trobant en la vellesa aquesta doble consolació mística i lírica esdevé inevitable, i de segur que ell no l'havia perdut de vista i li era ben car: a Montserrat segueix l'exemple verdaguerià amb senzilles cançons de lloança i amb noves glosses del Virolai i del Noi de la Mare. Al Montseny, l'exemple més episòdic de Guerau de Liost aixeca el to dels seus poemes fins a adreçar-se en la meravella lànguida de les postes i dels cims moradencs.

- - - - -

Llongueres publicà el seu primer llibre a "L'Avenç", que en aquella època representava la renovació a la literatura catalana, i no mancà, després, el seu nom entre les empreses literàries de més predicament del país. Els Jocs Florals li premien nombroses composicions i el proclamen Mestre en Gai Saber el 1934. En canvi, en els cinquanta anys que comprèn la seva activitat literària, Llongueres fou impermeable als corrents variats i contraris que han somogut i afermat la poesia catalana. No es deixà enlluernar per snobismes, ni anà amb recerques arcaiques ni amb innovacions agosarades. Es mantingué constant en el to de la sinceritat, sense invencions, sense artificis que podrien desfigurar-l'hi, encara que donessin més lluïment al seu treball, i tal vegada, una més intrínseca qualitat artística. En un assaig publicat el 1950 ve a dir-nos que ho ha fet a propòsit perquè creu que el valor del poeta no és pas per l'enginy verbal, sinó per la veritat del seu cant i la virtut del seu silenci, del qual surt com una revolació. Els poetes "són uns fervents fidels de la bondat, que és la causa de Déu en aquest món". Jo enllaço aquestes frases amb els seus llibres de "Les cançons de Nadal" i dels "Cants de la Passió", en els quals convertí la veu del poeta en la del predicador apassionat. En una prosa ritmada ella, però per l'emoció religiosa i per la cançó popular, fent-se "Joglar de Déu", com un franciscà de la gran època. Els poemes dels seus darrers temps tenen, per damunt de tot altre valor, el mèrit d'una sinceritat exemplar, predicada, que mostra la seva llum interior davant la gran finestra oberta sobre un món indiferent i un cel de segura acollença, amb àngels que hi vetllen i rodon com els infants dels seus Jocs. I això és el que li apunta el versos més colpidors, veritable present diví en aquest llenguatge que ell,

devot servent, a penes gosava governar. Per això la seva memòria serà exalçada, sobretot, pels qui creuen en el mestratge exemplar del poeta i la seva obra; tal com ell la proveia: "M'atreviria a afirmar que la glòria immortal d'un poeta no pot ésser mai la pròpia obra personal; si no la glòria més eficient, més alada i més pura de la seva poesia, o, millor diríem, de la poesia de Déu". Per això romandrà inalterable en tants de nosaltres, que coneguèrem la seva dignitat d'escriptor en la fidelitat i l'harmonia íntima de la vida.

OSVALD CARDONA

A L'ORFEO CATALÀ

(Escoltant-lo cantar a Madrid des d'ací)

Cantes llunyà, però en mon cor no hi faltes
amb els ressons de tot el viure meu !
T'escolto, en aquesta hora amable i greu,
portant l'amor enllà, a les terres altes !....

Ruixa un plor fi, de goig i enyor, mes galtes.
de tants records volant amb el cant teu !...
Cant de delit i pau ! Cant que és de Déu
i de la terra que amb deliri exaltes !

L'ànima meva et va seguint i canta,
amb tu, la cançó viva i pura i santa,
dels meus anhels el més preat tresor !....

Cançó en la fe dels traspassats florida,
si has endolcit, tants anys, la meva vida,
puguis també endolcir la meva mort !

JOAN LLONGUERES

MÚSICA, MÚSICS I INTERPRETS

UNA SETMANA AMB LA RADIODIFUSIÓ FRANCESA. Un resum de retransmissions musicals, sense establir comparacions explícites - els contrastos queden patents a primera vista - és suficient per a insinuar un vell tema, que per la seva importància ha ocupat sovint l'atenció dels nostres cercles musicals "amateurs" i professionals. Sembla que, per ara, no to nim motius d'optimisme en aquest sentit; serveixi tocar superficialment aquest tema d'informació i notícia.

Les emissores de París - les citem per anar a un cas concret - compten amb importantíssimes agrupacions musicals: l'Orquestra Nacional, institució que depèn de la Radio de l'Estat, amb dues retransmissions setmanals i concerts d'entrada gratuïta, quasi sempre sota la direcció de figures internacionals; l'Orquestra Radio Simfònica, amb Eugène Bigot, conegut del nostre públic, i diversos directors invitats al front; encara un conjunt orquestral de càmera, el Chor de la Radio i l'orquestra Radio Lírica amb un grup de cantants que interpreten les emissions d'òpera. Es retransmeten també nombrosos "échanges internationaux", retransmissions directes o "diferées" dels festivals europeus d'estiu, emissions crítiques i tota mena d'audicions de música de càmera.

Concretant més, donarem informació de les activitats musicals radiofòniques de París per mitjà de les emissores Nacional i París-Inter, en la setmana del 29 de setembre al 5 d'octubre passats, setmana seleccio-

nada a l'atzar entre tantes d'altres igualment denses i interessants.

Entre els concerts simfònics de més importància, citarem el de l'Orquestra Suïssa del Festival de Lucerna, dirigida per Dimitri Mitropoulos, en el qual actuà de solista el pianista R. Casadesus; dos de l'Orquestra Nacional, el primer des del Festival de Montreux, amb Paul Klecki i Yehudi Menuhin, i el segon dirigit per Ingelbrecht i amb chors, dedicat a Paul Dukas, i als seus deixebles (Barraine, Tony Aubin, Messiaen); tres de l'Orquestra Ràdio Simfònica, un d'ells amb chors, dirigits per Eugène Bigot i Jean Giardino. També d'especial interès, la retransmissió des del Festival de Música Contemporània, de Venècia del concert donat pels Chors de la Ràdio difusió Francesa de "Les litúrgies de la Presència Divina", d'Olivier Messiaen, i menys importants l'audició de l'òpera de Marius François Gaillard "La danse pendant le festin", i concerts a càrrec d'orquestrats d'altres capitals franceses (Toulouse, Nice, Marseille, Strassbourg, etc.) deixant a part les emissions de música de càmera.

Sortint de França podríem esmentar bon nombre de casos semblants, la RAI, d'Itàlia amb un promig de dotze concerts simfònics i dotze audicions líriques mensuals; les emissions suïsses en llengua francesa amb l'Orquestra de la Suisse Romande que dirigeix Ansermet; les emissores alemanyes i tantes d'altres. Tot això dona a les emissions radiofòniques un nivell de qualitat extraordinària, qualitat igualment brillant en la més diversa i absoluta classe de gèneres i que satisfà les necessitats de tota mena de públic.

EL SEGON FESTIVAL DE S'AGARÓ. S'ha dit unànimement que aquest segon Festival - sense desmerèixer en cap aspecte l'anterior - constituï una superació i un pas ascendent mirant el futur d'aquestes manifestacions musicals de "Senya Blanca".

L'ompliren tres concerts simfònics, dirigits per Bruno Vondenhof i amb solistes indiscutiblement internacionals: Vlado Perlemuter, Henryk Szering i els nostres Gaspar Cassadó i Victòria dels Àngels.

Sense contrastos de categoria, senyalarem, al nostre gust, com a punts culminants, el doble Concert de Brahms (Szering i Cassadó), i les interpretacions de Victòria dels Àngels, particularment en l'"Aria de Lia", de Debussy, el "Kaddisch", de Ravel i Strauss.

Tres mesos després de les audicions, sembla que no tindria oportunitat un comentari detallat del Festival; únicament pretenem en aquesta nota deixar constància de la importància excepcional, social i artística, de les esmentades activitats estivals de la Costa Brava.

LL.M.L.

VACANCES

Ací, senyora i senyor,
veureu en humils estances
com han passat les vacances
elements de l'Orfeó.

LLUÍS Mª MILLET

En veure el gran enrenou
que avui dia hi ha al Palau,
el mestre Millet diu: - Prou ! -
i se n'ha anat al Masnou
a viure una mica en pau.
- I ha trobat pau ?

- Ni de nit !
M'han escrit des d'allà dalt
que, pensant en tal bullit,
ha compost tota una "suite"
sobre el Judici Final.

FRANCESC BOIX

En Boix se'n va al Figaró
on vol que ningú no el noti.
- I no l'han vist ?

- Sí senyor;
l'han conegut pel bigoti.

C.RUEDA - M.T. BIAL

El "tandem" Rueda-Bial
feren juntes un va-i-tot
i anaren a un lloc ben alt:
estiuiejaren a Espot
on es pot menjar molt bó
si portes força calé.

GAIETÀ RENOM

En Renom anà a Montcada
a descansar una miqueta,
però l'ha ben esguerrada
puix diu que cada vegada
que el veia una senyoreta
li tocava la barbeta
i amb una dolça mirada
li demanava, extasiada,
que cantés "La Moreneta".
- I el xicot, què, la cantava ?
- Fins que no pogué dir fava.

ANTÒNIA SANCRISTÒFOL

La de noies professora
(ja sabeu que és la senyora
Sancristòfol) se n'anà,

com cada estiu, a Premià....
a premiar amb unes jornades
de vacances ben guanyades
les fatigues que ha passat
durant el curs que ha acabat.

JORDI SALVAT

En Salvat, a Vilassar,
vinga nedar i més nedar,
i tant a l'aigua s'ha estat
que en sortí tot arrugat
i l'hagueren de planxar.

JOSEP BOU

En Bou passà l'estiu
en el seguit sotragueig
d'un auto que el conduïa
dia i nit i nit i dia
per mants països d'Europa,
tant, que el xicot ha acabat
completament marcat
com una senzilla sopa.

EMILI VENDRELL

En Vendrell anà a Bagà
a sojornar-hi uns quants dies,
però no hi anà a vagar,
com podriem suposar,
sinó a cantar melodies
com ell només sap cantar.

JOAN TOMÀS

El mestre Tomàs també
ha volgut estiuajar
i se n'ha anat a Alcover.
Prou li envejo la planeta
anc que, en lloc de descansar,
s'hagi cansat de suar
bo i treballant de paleta
acabant-se una caseta
que un dia penso admirar
perquè bé m'invitarà.

JOAN CAPDEVILA

Un que força s'espavila
és en Joan Capdevila.
Aquest estiu el xicot
s'ha dit de tu amb en Charlot,
amb la Gina i la Sofia.
En ? No passa cada dia
arrambar-se amb gent així.
- És que hi ha cada proïsme
amb una sort fins allí.
No sé com s'ho fan.

- Jo, sí :
és qüestió de cinisme.

PRIMET.

A C T I V I T A T S
=====

DIADA DE FI DE CURS. OLOT. Després de tot un curs de treball constant fou ben merescuda la diada d'esplai que el Consell Directiu de l'Orfeó Català oferí als Mestres i cantaires. La simpàtica ciutat d'Olot fou el lloc escollit. El 14 de juliol ens hi traslladàrem amb el tren especial que com sempre ens esperava a l'estació de França. No cal que us digui que l'optimisme i l'entusiasme ens acompanyaren durant tot el recorregut.

A les dotze del migdia, a l'església parroquial de Sant Esteve oírem Missa, durant la qual interpretàrem "Pregària a la Verge del Re-meí", "La túnica", "Bon Jesús Eucaristia" i "Salve Maria".

En acabar, Junta i Mestres foren rebuts per l'Ajuntament de la ciutat; el batlle pronuncià unes paraules de benvinguda dedicades al nostre Orfeó. Tot seguit, a "Les masies de Sant Roc" tingué efecte el dinar de fi de curs. Després, el nostre President Sr. Fèlix Millet i Maristany ens dirigí la paraula: "En el nostre peregrinatge per les terres de Catalunya, l'Orfeó visita, avui, la ciutat d'Olot. I així com els darrers anys foren Poblet y Salou, avui els verds de la fageda d'en Jordà s'han exultat de joia amb els cants de l'Orfeó."

Parlà també de la tasca realitzada, féu l'elogi de Mestres i cantaires i per acabar dirigí unes paraules a JOVENIVOLA: "Demaneu la lluna, amics de JOVENIVOLA, perquè encara que no sempre se us pugui donar, potser alguna vegada la lluna vindrà a vosaltres. I quan la tingueu.... torneu a demanar la lluna !".

Després retornàrem a la nostra ciutat, satisfets de la intensa jornada.

ELS CONCERTS DELS DIES 25 I 29 DE SETEMBRE. L'Orfeó Català prengué part el dia 25 al concert que organitzà el Club de Futbol BARCELONA, al Teatre Tívoli, amb motiu d'inaugurar el seu Estadi. A la primera i segona part actuaren els Ballets de Barcelona i l'Orquestra Municipal de Barcelona; aquesta darrera sota la direcció del Mestre Eduard Toldrà.

L'Orfeó actuà a la tercera part, i rebé del públic càlides ovacions. S'interpretà "La sardana de les monges", de Morera, "El ros-sinyol", de Mas i Serracant, "La filadora", de Sancho Marraco, "El com-te Arnau", de Lluís Millet, "L'hereu Riera", de Cumellas Ribó, "Si tu vols", de Canteloube, "Au Moïssès, vós tot sol", de Gail Kubik i "Ca-

prici sobre el cant popular "El pardal", de Manén. Foren solistes Montserrat Salvadó, Laura Núñez, Emili Vendrell, Gaietà Renom i J. López Esparbé.

Com a cosa curiosa direm que l'Orfeó Català inaugurà el Teatre Tívoli el dia 20 de maig de l'any 1919 i executà "Primavera", "Tardor" i "Hivern", de "Les Estacions" de Haydn.

En un dels actes organitzats per l'Ajuntament de Barcelona per tal de commemorar les festes de la Mare de Déu de la Mercè, hi prengué part la nostra Massa Choral. Fou el matí del diumenge, dia 29. La immensa sala del Palau Nacional de Montjuïc estava plena de gom a gom d'un públic cobejós de sentir les nostres cançons. Tant l'entrada de la Senyera com la del Mestre Lluís Maria Millet fou rebuda amb grans aplaudiments. S'interpretaren "La sardana de les monges", de Morera, "El rossinyol", de Mas i Serracant, "L'herou Riera", de Cumellas Ribó. "Cançó de Nadal", de Pérez Moya, "Ave Verum", de Saint-Säens i el "Credo" de la Missa del Papa Marcel, de Palestrina. Actuà de solista la Srta. Laura Núñez.

Foren les audicions CMXXVII i CMXXVIII de l'Orfeó Català.

X.

SECCIÓ FILOLÒGICA

"Sr. D." i "Sr. En"

- Apreciats deixebles. Us desitjo que les vacances estiuenques, ja esfumades per aquest any, hagin servit per a vitaminar les vostres energies físiques i intel·lectuals.
¿ Com les has passades, Griselda ?
- Magníficament: la meitat fent vida de platja i la resta a la muntanya, a la pintoresca i solitària Vall del Bac. ¿ La coneix aquesta Vall ? És a la Garrotxa olotina. Hi ha l'important Casal de Llongarriu, amb la seva església romànica i l'antic camí d'Olot a Camprodon que durant segles freqüentaven traginers i vianants. Avui resten uns ponts medievals i els hostals abandonats i melangiosos. Hi hem estat amb els meus pares i els vuit germans.
- Vuit germans dius ?
- Sí, senyor, cinc noies i tres nois. Vol saber llurs noms ? Miri: Carina, Elisenda, jo Griselda, Cristeta i Ermesinda; Margal, Aniol i Eudald. La mare es diu Concepció i el pare, Jofre.
- Sou un bell retaule onomàstic català ! I vós, Miquel, per on les heu enfiladesenguany, pescant a pler ?
- He intentat pescar a Sant Feliu de Guíxols, a S'Agaró, Tossa i Palamós, però m'han fallat aquelles aigües i no he tret ni un peix per mostra.
- Hola, amic ! No havíeu dit en alguna ocasió que només éreu pescador de riu ?
- És cert; però aquest estiu he fet una excepció i he volgut assaborir els encisos del mar.
- Ja ! I us vàreu empescar d'anar a pescar precisament a la Costa Brava. No m'estranya que us fallessin els peixos. Devíeu estar massa distret per aquelles platges !

- Li asseguro que només em preocupava la canya.
- Bé, bé. Passem a la lliçó d'avui, que inaugurarà el nou curs de català.
- Permeti'm. Desitjaria que ens aclarís si en català és correcte el "Sr.D."
- Amb molt de gust. El mot "don", tan usat en castellà, no és al nostre Diccionari.
- Aquest "don" és una contracció del llatí "dominus", que significa "senyor" "mestre".
- Per absorció de les seves síl·labes febles per la forta "dò", la paraula "dominus" anà transformant-se en "domnus", en "dom" (que usen encara els monjos benedictins) i, finalment, en l'actual "don", amb els abreujaments de "Dn." i "D."
- Pobret mot llatí, sí que ha vingut a menys !
- Però, no ha perdut el seu significat originari i el "don", abreujat o no, segueix volent dir "senyor".

Per aquesta raó, el "Sr. D." castellà, en realitat diu "Sr. Sr.", repetició que no és necessària i que no ocorre en altres llengües.

Encara us faré notar que els mateixos castellans empenen el "don" només davant d'un nom en singular, perquè el bon gust de la pròpia llengua rebutja un absurd "Sres. Dones". En plural es limiten a dir "Sres.", sense repetició.

Finalment, com que el "don", com he dit, també significa "mestre", és una mena de títol que s'atorga a les persones que han cursat determinats estudis. Antigament eren anomenats "dòmines" els professors de gramàtica llatina, i, en general, els mestres d'escola. I fou per extensió d'aquesta mena de títol distingit que es generalitzà el "Sr. D."

- Ja ho entenc. Així, la traducció catalana del "Sr. D." és "Sr. En" i en femení "Sra. Na", tal com ho veig escrit sovint.

- Doncs també estan malament.

- Bufa !

- Què he de bufar ? Aquesta exclamació la trobo ordinària.

- Perdoni. Volia dir Oh !

- El mot "En" (escrit Na o N', segons els casos), existeix al nostre Diccionari, encara que 'es considerat arcaic.

Es tracta d'un altre mot pres del llatí. És una contracció de "seniore", que significava "senyor". Entre els romans, el títol de "seniores" s'aplicava als vells, als pares, als avantpassats, als senadors o consellers, etc.

- Ja veig, doncs, que si escrivim "Sr. En" o "Sra. Na", ens tornem a trobar amb la repetició de "Sr. Sr." o "Sra. Sra."

- Això mateix. Però, l'"En" no és rebutjable del tot, fora del cas de "Sr. En".

Antigament, en les terres de parla catalana, era usat "En" com a títol de distinció, de cortesia i de respecte a persones d'especial dignitat o significació, com: el rei En Jaume I, la reina Na Petronella, En Roger de Llúria, En Pau Claris, N'Ausiàs March, etc.

Però, aquell "En" s'ha vulgaritzat tant, que s'ha convertit en una mena d'article personal i familiar davant de noms y cognoms, sense cap

força de tractament: "He vist en Ramon", "Parlaré amb en Puig", equivalents a "He vist l'Antoni i l'Estruch", "Parlaré amb la Maria".

Ja ningú no diu: "He parlat amb Na Maria", "Ha vingut N'Homs", tret de Mallorca, on encara es senten aquestes expressions.

- Així, ¿hem perdut aquells "En" i "Na" tan respectuosos i distingits ?

- Veureu. En restaurar-se els Jocs Florals, a mitjans del segle passat, es volgué ressuscitar l'"En" amb el seu antic significat, i, des de la Renaixença ençà, l'hem vist anteposat als noms de personalitats catalanes rellevants en les lletres, les arts i la política: En Manuel Milà i Fontanals. En Marian Aguiló, En Joan Maragall, el mestre En Lluís Millet, N'Angel Guimerà, Na Dolors Monserdà, En Francesc Cambó, i tants d'altres.

El mateix mestre Pompeu Fabra, escrivia En Ruyra, En Carner, En Rovira i Virgili.

- Doncs, resumint.....

- Podem usar "En" amb força de tractament, segons els exemples exposats, aplicant-lo a noms catalans, àdhuc de persones vivents.

Altrament, "Senyor" i "Senyora" en català són tan correctes davant d'un nom com d'un cognom i constitueixen ja, ells sols, termes de cortesia i de respecte, com en francès "Monsieur" i "Madame", sense que calgui afegir-hi "don" ni "donya".

Quant al "Sr. En", és preferible suprimir "En", ja que la fórmula "Senyor" és millor i menys enfarfegada, tot essent igualment respectuosa.

- Comprès. Així, d'una banda direm: "Don Emilio", "Don Juan", "Doña Rosario", i de l'altra: "Sr. Emili", "Sr. Joan", "Sra. Roser".

- Aprovat !

P.

NOTICIARI

El Mestre Rafael Subirachs, fins fa poc subdirector de l'Orfeó Vigatà, ha estat nomenat, recentment i per absoluta unanimitat director d'aquest ja cinquantenari Orfeó de Vic. Creiem fora de lloc fer-vos presentació o panegíric d'aquest il·lustre músic, prou conegut per tots nosaltres a través de les exquisides composicions que tot sovint veiem en els nostres programes. És amb autèntic mereixement que ha estat nomenat director de l'Orfeó Vigatà, càrrec que durant tants anys exercí amb brillantor i eficiència el plorat Mestre Mossèn Miquel Rovira. Salutem amb tot afecte l'amic i nou Mestre de l'Entitat germana, i li desitgem que per molts anys pugui exercir amb el millor dels èxits el càrrec que hom li ha confiat.

El XLXè Aniversari de l'Agrupació Excursionista "Catalunya".- Amablement invitats per l'esmentada Agrupació assistirem, el passat mes de juny, a l'acte que commemorà els seus 45 anys d'existència. Parlaren el Sr. Cuadrench, president de l'Entitat, i el Sr. Emili Jové, president honorari, els quals tingueren paraules de recordança i d'estima per a l'Orfeó Català, lloc on es fundà l'Agrupació Excursionista "Catalunya".

Ens és molt plaent de felicitar des d'aquestes pàgines els amics de l'Agrupació i els desitgem que per molts anys puguin continuar enaltint

l'excursionisme català.

La primera quinzona de setembre, s'efectuà el casament dels nostres companys cantaires Joan Folch i Assumpció Pastells. Nosaltres compartim la seva joia i fem vots perquè els sigui perdurable. Enhorabona !

El dia 24 de setembre, diada de la Mare de Déu de la Mercè, tingué lloc a Montserrat la benedicció de la Senyera de l'Orfeó Canigó. Es confirma així una vegada més el patronatge de la Verge Moreneta als Orfeons de Catalunya. Després de la Missa cantada, fou beneïda la Senyera pel Rvdm. P. Abat, Dom Aureli Maria Escarré, i tots sentiren en aquells instants profunda i sincera emoció. Seguidament fou ofert un concert al claustre i després es celebrà el dinar de germanor, acabat el qual parlà en nom del nostre Orfeó el Mestre Joan Tomàs. Les seves paraules, tant pel contingut com per la seva representació, foren acollides amb càlides mostres d'afecte. A la tarda, una ballada de sardanes posà fi a aquesta festa, intensa en emocions i d'inesborrable record. Felicitem l'Orfeó Canigó amb tota simpatia pel motiu d'aquesta efemèride així com per l'èxit de la festa.

Donem la més cordial enhorabona a Dom Albert Maria Tomàs, fill del Mestre Joan Tomàs, per haver estat ordenat diaca, en el monestir de Montserrat, el passat dia 22 de setembre. Per molts anys !

Us recordem que el dia 31 d'octubre fineix el termini per a prendre part en el Concurs: "Quants assaigs es celebraran de la Passió de Bach."

Per a orientació dels nostres lectors, direm que el dia 12 de juliol tingué lloc el darrer assaig del curs passat, i correspon al número 118.

Noies	42 assaigs,	si bé les sopranos solament en celebraren 41, ja que el dia 13 de març només assajaren les contralts.
-------	-------------	---

Homes	42 assaigs
-------	------------

Conjunts	28	"
----------	----	---

Chor petit	6	"
------------	---	---

TOTAL: 118 assaigs

El primer assaig es celebrà el dimarts dia 22 de gener, i el darrer del curs, com ja hem dit, el dia 12 de juliol. Direm per als qui siguin supersticiosos, que no n'ha coincidit cap en dimarts dia 13.

El que fa el número 25 correspongué al conjunt del dissabte dia 23 de febrer, exactament un any abans de la primera audició de la Passió. L'assaig número 50 el foren els homes el dijous dia 28 de març. El número 75, les noies el dimecres dia 8 de maig, i el número 100 correspongué als homes el divendres 14 de juny.

Acabàrem l'estudi de la primera part amb el conjunt del dissabte dia 13 d'abril, i va fer el número 62.

Dels sis assaigs del Chor Petit, dos ho foren de la primera part i quatre de la segona.

El que dedicàrem al Rvdm. P. Abat de Montserrat, es celebrà el dimarts dia 22 de febrer i s'escaigué d'ésser el número 22.

Naturalment que tota aquesta estadística - que encara es podria ampliar molt més -, no és pas necessària per a prendre part en el Concurs, ja que únicament es tracta d'endevinar el número total dels assaigs celebrats.

El guanyador serà obsequiat amb una partitura de la Passió segons Sant Mateu, de J. S. Bach.

A Joan Barcons, cantaire de la corda de tenors II, li ha estat atorgada una menció d'honor, en presentar-se al premi extraordinari del tercer curs de piano, que convoca anualment l'Escola Municipal de Música, de Barcelona. La felicitació més cordial per al nostre company orfeonista.

Els solistes vocals estrangers que actuaran en les audicions de la Passió segons Sant Mateu, de J.S. Bach. - Amb el permís del Mestre Lluís Maria Millet, publiquem avui els noms dels solistes de fora de casa que actuaran amb nosaltres.

ERNA SPOORENBERG, soprano. Nascuda a Holanda és una excel·lent intèrpret d'òpera, oratori i lieder. Actua a la Staats-Oper, de Viena, en obres de Mozart i també en altres països d'Europa i fora d'ella, on obté grans èxits. La temporada passada, executà, a Amsterdam, la part de soprano de la Passió, de Bach, i fou qualificada per la premsa com una de les millors intèrprets del gran músic alemany.

SIEGLINDE WAGNER, contralt. Austríaca; actua a la Staats-Oper, de Berlín, als Festivals de Salzburg, a la Staats-Oper, de Viena, i ha pres part a la "Setmana Bachiana", de Ansbach. És una de les millors contralts actuals.

ERNST HAFLIGER. Aquest excel·lent tenor suís actua a la Staats-Oper, de Berlín. És especialista en tota mena d'oratoris i en lieder; a Europa és, avui, l'Evangelista de més renom i ha interpretat sota la direcció dels més grans directors, com Furtwängler, Fricsay, Ansermet....

KIM BORG, baix. Nascut a Finlàndia, ha portat una brillant carrera artística. Cantava molt sovint a Europa, Estats Units i Canadà. Posseeix un repertori molt extens: Bach, Mozart, Händel, Mendelssohn....

Es de suposar que la col·laboració d'aquests eminents solistes contribuirà a donar més relleu a les audicions de la Passió segons Sant Mateu, de J.S. Bach que, no dubtem que seran un gran esdeveniment musical.

VIII SESSIÓ CULTURAL.- El proper diumenge dia 27 d'Octubre, el poeta Josep Mª de Sagarra llegirà per a nosaltres alguns dels seus poemes. No dubtem que la seva gran personalitat desvetllarà en tots vosaltres un gran interès, que es demostrarà amb la vostra assistència.